

до уваги, що «дитина внаслідок фізичної і розумової незрілості, потребує належного правового захисту, як до, так і після народження» [11].

Також у ст. 5 Американської Конвенції про права людини також передбачається, що захист права на життя починається з моменту зачаття [12]. Таким чином, цивільно-правовий статус ненародженої дитини включає такі елементи: а) цивільна правоздатність із моменту зачаття; б) особисті немайнові і майнові права – на життя, на охорону життя, на особисту недоторканність, на охорону здоров'я, на спадкування, на повагу до своєї гідності, на ім'я, на утримання, на соціальний захист тощо; в) цивільна недієздатність і потреба в особливому піклуванні з боку матері і батька; г) охорона чинним законодавством безпосередньо (охорона дитинства, надання права на спадкування, соціальний захист) чи опосередковано (через охорону здоров'я і соціальний захист вагітної жінки, охорону материнства) прав і інтересів ненародженої дитини.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що нині в Україні немає єдиного законодавчого акта, який би стратегічно і комплексно висвітлював державну охорону репродуктивного здоров'я, закріплював репродуктивні права людини та забезпечував гарантії їх здійснення. Правове регулю-

вання можливостей, які закріплюють за людиною здатність до репродукції та забезпечують здійснення цих прав, є недостатнім та несистематизованим.

У зв'язку з цим постає негайна потреба вирішення цих питань та визначення основних понять, серед яких важливе місце посідає категорія «ненароджена дитина», «зачата дитина», «ембріон» тощо. Оскільки Україна не визначила своєї позиції щодо тлумачення змісту Декларації прав дитини та Конвенції про права дитини, питання правового статусу заплідненої клітини як зародженого життя, ембріона та плоду є вкрай актуальним для подальшого розвитку законодавства. Через потужний технічний прогрес та опанування нових медичних технологій у сфері репродукції виникає потреба нового теоретичного осмислення та обґрунтування основних категорій права. Невід'ємність права людини на життя викликає необхідність створення належного правового захисту «як до, так і після народження людини», порушує питання визначення початку охорони людського життя в законодавчому порядку. Ембріон людини є позитивною можливістю фізичного існування певної фізичної особи. Таким чином, категорію «ембріон» необхідно визначити як особливий суб'єкт цивільних правовідносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перевозчикова Е.В., Панкратова Е.А. Конституционное право на жизнь и правовой статус эмбриона человека. Медицинское право. 2006. № 2 (14). С. 16.
2. Католо А.Дж. Антропологичний статус людського ембріона в аспекті проблем абортів. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/8/17.pdf>.
3. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 30. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
4. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.
6. Сімейний Кодекс України: Закон від 10 січня 2002, № 21-22 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
7. Право на життя дитини з моменту зачаття, або ні абортів! URL: http://viranadiylybov.blogspot.com/2012/02/blog-post_14.html.
8. Конституція Словацької Республіки від 3 вересня 1992 р. URL: <http://slovakia.kiev.ua>.
9. Конституція Федеративної Республіки Німеччина від 23 травня 1949 р. URL: http://www.1000dokumente.de/index.html/index.html?c=dokument_de&dokument=0014_gru&object=translation&l=ru.
10. Конституція Ірландії від 29 грудня 1937 р. URL: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/ireland/irelnd-r.htm.
11. Про права дитини: Конвенція ООН від 20 листопада 1989 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
12. Про права людини: Американської Конвенція від 22 листопада 1989 р. URL: <https://constituanta.blogspot.com/2011/02/1969.html>.

УДК 38.334

ДО ПИТАННЯ ОБґРУНТУВАННЯ ЧИННИКІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

THE ISSUE OF SUBSTANTIATION OF INTELLECTUAL BUSINESS FACTORS

**Петренко В.О., д.т.н.,
професор кафедри інтелектуальної власності
та управління проектами
Національна металургійна академія України**

**Рудченко О.В., приватний нотаріус
Дніпровський міський нотаріальний округ**

**Соц К.С., магістрант
Національна металургійна академія України**

Стаття присвячена особливостям впровадження об'єктів права інтелектуальної власності в комерційний обіг. Досліджуються основні чинники інтелектуального бізнесу. Аналізуються як теоретичні, так і практичні аспекти інтелектуального бізнесу. Підприємницька діяльність у сфері комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності спрямовує свої зусилля на надання комерційних, фінансових, інжинірингових, консалтингових та представницьких послуг суб'єктам права інтелектуальної власності. У цьому контексті поняття «підприємницька діяльність» збігається з поняттям «інтелектуальний бізнес». Запропоновано перелік чинників інтелектуального бізнесу.

Ключові слова: об'єкти права інтелектуальної власності, підприємництво, інтелектуальний бізнес, розпорядження правами інтелектуальної власності, чинники.

Статья посвящена особенностям внедрения объектов права интеллектуальной собственности в коммерческий оборот. Исследуются основные факторы интеллектуального бизнеса. Анализируются как теоретические, так и практические аспекты интеллектуального бизнеса. Предпринимательская деятельность в сфере коммерческого использования объектов интеллектуальной собственности на-

правляет свои усилия на оказание коммерческих, финансовых, инжиниринговых, консалтинговых и представительских услуг субъектам права интеллектуальной собственности.

В этом контексте понятие «предпринимательская деятельность» совпадает с понятием «интеллектуальный бизнес». Предложен перечень факторов интеллектуального бизнеса.

Ключевые слова: объекты права интеллектуальной собственности, предпринимательство, интеллектуальный бизнес, распоряжение правами интеллектуальной собственности, факторы.

The article deals with the peculiarities of introduction of objects of intellectual property right in the commercial stream. The main factors for intellectual business are studied. The introduction of objects of intellectual property right needs not only skills and experience but also financial capacities, engineering support, production capacities for manufacture of innovative equipment and production but also the participation of research institutes in the cases of necessity to develop new process and technologies. The article analyzes both theoretical and practical aspects of intellectual business. The main factor of intellectual business is the object of intellectual property right, which is subjected to the introduction into commercial circulation and conditions of implementation, which do not contravene the current legislation. Entrepreneurial activities in the sphere of commercial use of intellectual property objects aims at providing commercial, financial, engineering, consulting and representative services to subjects of intellectual property right. In this context, the concept of entrepreneurial activity coincides with the notion of intellectual business. One of the main factors of intellectual business is the disposal of rights to intellectual property objects. Introduction of the transferred object of intellectual property, as a rule, requires engineering support (services), usually for industrial property objects. In Ukraine, intellectual business has not yet developed enough. The reasons for this fact are the poor financial condition of the state and the lack of reliable protection of intellectual property right. The article substantiates the basic factors of intellectual business, which include consulting services, services of patent attorneys, lawyers' services, services of engineering and venture companies.

Key words: objects of intellectual property right, entrepreneurship, intellectual business, intellectual property right management, factors.

У ст. 41 Конституції України встановлено, що кожен громадянин України має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [1]. Однак не кожен суб'єкт права інтелектуальної власності може самостійно скористатися цим правом, тому що, наприклад, не кожен винахідник має навички та досвід використання винаходів у промисловості, не завжди володіє навичками конструювання та досвідом спеціальних розрахунків, знанням особливостей впровадження. Для впровадження об'єктів права інтелектуальної власності потрібні не тільки значенні навички та досвід, а і фінансові можливості, інжинірингове супроводження, виробничі потужності для виготовлення інноваційного обладнання та продукції, а також участь наукових установ за необхідності розроблення нових процесів та технологій тощо.

У всіх промислово розвинутих країнах світу для ефективного застосування об'єктів права інтелектуальної власності широко використовуються підприємницькі структури, зазвичай недержавні. Україна також упродовж двох десятиліть розвиває підприємництво.

Що таке підприємництво? Згідно зі ст. 42 Господарського кодексу України, підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємствами) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [2].

Підприємницька діяльність у сфері комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності спрямовує свої зусилля на надання комерційних, фінансових, інжинірингових, консалтингових та представницьких послуг суб'єктам права інтелектуальної власності. У цьому контексті термін «підприємницька діяльність» збігається з поняттям «інтелектуальний бізнес».

Метою статті є обґрунтування основних чинників інтелектуального бізнесу.

«Чинник» – поняття, похідне від слова «чинити». Синонім – «фактор». Основним чинником інтелектуального бізнесу є об'єкт права інтелектуальної власності, який підлягає впровадженню в комерційний обіг, та умови впровадження, які не суперечать чинному законодавству.

Публікацій із теоретичних і практичних питань інтелектуального бізнесу у вітчизняних наукових джерелах замало.

Науковець Д.Д. Задихайло зазначає, що економічна багатоманітність як принцип організації економічного життя в Україні має виявляти себе через забезпечення державою таких складників: 1) багатоманітність форм власності на економічні активи, що утворюють майнову основу господарювання, яка охоплює власність українського народу, державну, комунальну, приватну, корпоративну, ко-

оперативну й інші форми власності; 2) багатоманітність організаційно-правових форм підприємництва; 3) багатоманітність форм економічної діяльності як комерційної, так і некомерційної, зокрема, трудової, науково-технічної, інвестиційної, господарсько-виробничої, споживчо-самозабезпечувальної й інших; 4) багатоманітність укладів та сегментів національної економіки, серед яких малий, середній, великий бізнес, транснаціональний, іноземний, державний, кооперативний тощо [3, с. 103].

У своєму науковому доробку Д.Д. Задихайло зауважив, що стало аксіоматичним під час визначення сутності ринкової економіки виділяти такі принципи її чинники: економічну багатоманітність, зокрема, приватну власність на засоби виробництва; свободу підприємництва; вільну конкуренцію та вільне ціноутворення; роль державного регулювання в ринковій економіці [4, с. 130–135].

Як зазначає Ю.Л. Бошицький, пошук шляхів розвитку та модернізації вітчизняної економіки все більше спирається на створення і впровадження в господарській та соціальній інфраструктурі різнопланових об'єктів інтелектуальної власності, охорону і захист прав учених, інженерів, винахідників. Досвід країн із розвинутою економікою підтверджує, що інтелектуальна діяльність, новаторство та креативність технічних рішень здебільшого визначають стратегію і тактику стрімкого й комплексного розвитку держави, її високий технічний рівень виробництва, інтеграцію наукової, технологічно складної промисловості [5, с. 164]. Автор стверджує, що організація дієвої системи правозастосування в процесі створення та використання об'єктів інтелектуальної власності прямо впливає на розбудову національних науково-технологічних та науково-технічних сфер життя держави, покращення їхнього інвестиційного іміджу, запровадження сприятливого інноваційного клімату. Тому збереження, зміцнення і розвиток інтелектуального потенціалу нашої держави віднесено до пріоритетних інтересів України. Нині потрібен пошук шляхів створення ефективної інноваційної системи, яка спроможна забезпечити технологічну модернізацію національної економіки, підвищити її конкурентоспроможність на основі передових технологій [5, с. 164].

Одним із векторів формування ефективного бізнес-середовища в контексті інтелектуалізації є розвиток підприємницької активності в науково-дослідній сфері, що набуло визначення «інтеграція вперед», коли науково-дослідні установи, інноваційні та венчурні фірми (що займаються дослідженнями і розробленнями), приватні дослідники тощо ведуть комерційну господарську діяльність (самостійно чи через споріднені структури), пов'язану з поширенням або продажем результатів науково-дослідної діяльності, наданням послуг тощо [6, с. 78].

Елементи інтелектуального бізнесу з успіхом використовуються у Сполучених Штатах Америки (Массачусетський технологічний інститут, Стенфордський та Філадельфійський університети), у країнах Європейського Союзу (далі – ЄС), а саме: у Франції (Католицький університет у м. Ліон), Англії (Кембридж та Херіот-Ватт), Німеччині (Технічний університет у Берліні, Штутгартський університет, Гірнична академія в Аахені), Швеції (Ландський університет) та Польщі, де набуло поширення визначення «академічне підприємництво», коли при спеціалізованих професійно-технічних, а також вищих навчальних закладах, науково-дослідних установах створювалися центри підприємництва та трансферу технологій, беручи участь в яких, студенти або працівники реалізовували свої практичні навички, організували чи вели управлінську підприємницьку діяльність. Головними завданнями таких структур є формування серед студентів та працівників позицій, відкритих на підприємництво і самозайнятність, розвиток знань та технологічних і організаційних рішень відповідно до потреб ринку, малих і середніх підприємств, ініціювання партнерства та мережових відносин із бізнесом [7, с. 7].

Основними чинниками, які перешкоджають розвитку інтелектуального бізнесу в умовах інтеграції України до ЄС, на думку автора [8, с. 208], є: обмеженість ресурсів, необхідних для забезпечення розвитку та структурних змін в економіці держави; недостатнє фінансування для підготовки та перепідготовки фахівців, що зумовило зниження людського ресурсного потенціалу (2014 р. Україна посіла 83 місце серед 187 країн за шкалою людського розвитку); зменшення кількості економічно активного населення, що спричинене кризовими явищами та політичними подіями в державі; низька готовність та дієвість держави щодо збереження і зміцнення інтелектуальних ресурсів як стратегічного запасу держави шляхом фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення.

Інтелектуалізація бізнесу означає раціоналізацію економіки, підвищення конкурентоспроможності, більш повну реалізацію основного потенціалу суспільства – людського [9, с. 180].

Розвиток інтелектуального бізнесу відбувається на засадах нових економічних умов, де знання, інформація, можливість швидкого реагування на потреби клієнтів відіграють ключову роль, а глобальна мережа Інтернет забезпечує розвиток гострої і широкомасштабної конкуренції. Відмінною рисою нової інформаційної невагомої економіки є вироблення і використання нових ідей, знань. Тут мається на увазі не лише інноваційні розробки, а й фундаментальні дослідження та їх прикладне втілення.

Основними принципами ведення інтелектуального бізнесу [9, с. 185–186] є: урівноваженість (оптимізація явних та неявних, колективних та індивідуальних знань, внутрішнього та зовнішнього інтелектуального капіталу); творчо-продуктивна ефективність (виробництво суспільно корисних, неординарних знань, які здатні покращити життя людей та, як результат, приносити прибуток); застосування випереджаючого маркетингу інтелектуальних продуктів та послуг (попереднє формування у свідомості реальних та потенційних споживачів образу інтелектуального задуму з його корисними споживчими властивостями); всебічна мотивація та стимулювання внутрішнього

розвитку інтелектуального капіталу; підтримка корпоративного духу співробітників як основного джерела колективної взаємодії й обміну знаннями; забезпечення незалежності та високого рівня соціальної відповідальності, гуманності й екологічності інтелектуального бізнесу.

Одним з основних чинників інтелектуального бізнесу є розпорядження правами на об'єкти інтелектуальної власності. Розпорядження правами інтелектуальної власності – це договірні відносини щодо відчуження (передачі) майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності від володільця цих прав іншим особам. Такі договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності – це група договорів у сфері інтелектуальної власності, спрямованих на набуття, зміну або припинення майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності [10]. Об'єкт права інтелектуальної власності передається у власність чи для впровадження впроваджуваному підприємству.

Впровадження переданого об'єкта інтелектуальної власності зазвичай потребує інжинірингового супроводження (послуг), це стосується об'єктів промислової власності.

У результаті аналізу визначень поняття «інжиніринг» різними дослідниками пропонуємо таке авторське визначення: – інжиніринг – це підготовка техніко-економічних обґрунтувань і проектних рішень; науково-технічних консультацій; інвестиційний, технологічний і технічний нагляд; стислі і довгострокові консультаційні науково-технічні послуги; корегування проектної документації нової технології; технічне сприяння під час проведення спеціалізованих робіт; участь у проведенні випробувань і перевірок устаткування і машин, відпрацювання нових технологій з отримання інноваційної продукції. Інжинірингове супроводження має застосовуватися до моменту отримання запаленої інноваційної продукції.

До основних послуг підприємств інтелектуального бізнесу варто віднести:

– консалтингові послуги з надання консультацій із питань нормативно-правової бази інтелектуальної власності, практики підготовки заяв і описів на отримання охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності;

– послуги патентних повірених із питань отримання охоронних документів, захисту прав інтелектуальної власності та складання договорів із розпорядження правами інтелектуальної власності;

– послуги адвокатів із захисту порушених прав інтелектуальної власності фізичних і юридичних осіб, а також складання договорів франчайзингу, договорів із розпорядження правами інтелектуальної власності;

– послуги інжинірингових та венчурних фірм у фінансуванні та впровадженні в комерційний обіг об'єктів права інтелектуальної власності.

У підсумку варто зазначити, що в Україні ще не набрав обертів інтелектуальний бізнес. Причинами цього є незадовільний фінансовий стан держави та відсутність надійного захисту прав інтелектуальної власності.

Обґрунтовані основні чинники інтелектуального бізнесу, до яких треба віднести консалтингові послуги, послуги патентних повірених, послуги адвокатів, послуги інжинірингових та венчурних фірм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-VR.
2. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 436-IV. Офіційний вісник України. 2003. № 11. С. 303. Ст. 462. URL: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15.
3. Задихайло Д.Д. Функції Уряду України в економічній сфері: модернізація конституційно-правового забезпечення. Х.: Юрайт, 2013. 112 с.
4. Задихайло Д.Д. Конституційний економічний порядок: проблема систематизації нормативно-правового забезпечення. Вісник Академії правових наук України. 2006. № 4 (47). С. 127–137.

5. Бошицький Ю.Л. Шляхи модернізації та оптимізації правового регулювання інтелектуальної власності в Україні. Часопис Київського університету права. 2014. № 4. С. 164–170.
6. Гунчак Н.В. Реалії та перспективи розвитку інтелектуального бізнесу в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал. 2015. № 1 (1). 242 с. С. 77–81.
7. Матусяк Б.К. Академічне підприємництво та побудова нових взаємовідносин наука – економіка. Вступ до академічного підприємства. Лодзь; Познань; Львів: Сплайн, 2006. 64 с.
8. Турчина С.Г. Активізація розвитку інтелектуального бізнесу в умовах інтеграції України до Європейського Союзу. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. 2016. Вип. 2. С. 206–209.
9. Польова В.В. Теоретичні основи дослідження інтелектуального бізнесу. Економіка підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2017. № 58. С. 179–189.
10. Дмитришин В.С. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні. К.: Інст. інтел. власн. і права, 2008. 248 с.

УДК 347.627.2 +347.91

РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ У ПОРЯДКУ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

DISSOLUTION OF MARRIAGE IN THE ORDER OF SEPARATE PROCEEDINGS: PROBLEMATIC ISSUES

**Резникова М.О., к. філос. н., доцент,
доцент кафедри цивільного,
трудового та господарського права**

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті досліджується процедура та порядок розірвання шлюбу за спільною заявою подружжя, яке має дітей, у порядку окремого провадження. Визначаються причини невеликої кількості звернень до суду з заявами про розірвання шлюбу у порядку окремого провадження. Визначаються колізійні, суперечливі, не вирішені питання законодавчого регулювання цієї процедури, які були визначені на підставі аналізу судової практики.

Ключові слова: шлюб, розірвання шлюбу, спільна заява подружжя, нотаріальне посвідчення аліментного договору, окреме провадження.

В статье исследуется процедура и порядок расторжения брака по совместному заявлению супругов, имеющих детей, в порядке особого производства. Определяются причины небольшого количества обращений в суд с заявлениями о расторжении брака в порядке особого производства. Определяются коллизионные, противоречивые, не решенные вопросы законодательного регулирования этой процедуры, которые были определены на основании анализа судебной практики.

Ключевые слова: брак, расторжение брака, совместное заявление супругов, нотариальное удостоверение алиментного договора, особое производство.

The article examines the procedure and order for the dissolution of marriage on the joint application of spouses who have children, in a special production procedure. In addition, the analysis of judicial decisions on the dissolution of marriage in the form of special production was carried out and the reasons for the insignificant appeal of spouses to the court with statements on the dissolution of marriage in the form of special proceedings were clarified. Such reasons are complicated and costly procedures for dissolving marriages in a special way of production. The article also examines the judicial errors that arise when deciding court decisions in the manner of Article 109 of the Family Code of Ukraine. Courts often do not pay attention to the fact that the agreement on maintenance of children, concluded not in a written notarially certified form, but in plain, written form; or accept applications for the dissolution of a marriage in the form of special production in general without the provision of a maintenance agreement.

Conflicts of Article 109 of the Family Code of Ukraine and the norms of civil procedural law of Ukraine were identified in the dissolution of marriage in the form of special proceedings. The authors proposed the article 109 of the Family Code of Ukraine to be reworded.

It is concluded that the timing of consideration of family cases, including the termination of marriage, the procedural order for termination of proceedings in a case and the withdrawal of applications must comply with the norms of the Civil Procedural Code of Ukraine.

In order to encourage the spouses to apply to the notary with a statement on the conclusion of the agreement on maintenance of the child, it was suggested that the authors be exempted from payment of the state duty upon the certification of such contracts in a notarial manner and proposed to amend the Decree of Ukraine "On State Duty".

The changes proposed by the authors to the law unify and eliminate the contradictions between the norms of family and civil procedural legislation of Ukraine.

Key words: marriage, dissolution of marriage, joint statement of spouses, notarization of the maintenance agreement, special proceedings.

У сучасних умовах розвитку шлюбно-сімейних відносин розірвання шлюбу було і залишається найпоширенішою формою припинення шлюбу. Розірвання шлюбу у залежності від певних обставин може відбуватися у відділі реєстрації актів цивільного стану або у судовому порядку: у порядку позовного або окремого провадження.

На жаль, необхідно констатувати, що Україна займає в Європі не почесне перше місце за кількістю розлучень, оскільки за даними Держкомстату, на 295 тисяч укладених

шлюбів в Україні припадає 130,7 тисячі розлучень. Тобто розлучаються 44,3% подружніх пар. А якщо взяти до уваги цивільні шлюби, які також розпадаються, то рівень розлучень в Україні, за даними фахівців, сягає 61%. Тобто, розпадається більш як половина пар. Це найвищий показник у Європі, за даними Євростату. Під розлучень, кажуть соціологи, припадає на перші роки подружнього життя – від 3-х місяців до півтора року. Основною причиною розлучення в Україні називають алкоголізм, вимушену розлучення та нестатки [1].